

СТРАТЕГИЈА ЗА ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ НА РЕГИОНОТ ДЕЛЧЕВО, БЕРОВО И ПЕХЧЕВО ЗА ПЕРИОДОТ 2023 - 2026

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Проект:

„Стој цврсто за родова еднаквост“

Проектот е имплементиран од НВО „КХАМ“ Делчево

Содржината на оваа публикација е изработена со помош на The Kvinna till Kvinna Foundation и Шведска агенција за развој и соработка и е единствена одговорност на НВО „КХАМ“ Делчево и во никој случај не ги одразува ставовите на The Kvinna till Kvinna Foundation и Шведска агенција за развој и соработка

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

СОДРЖИНА

В О В Е Д	4
ДО СТРАТЕГИЈА ЗА ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ, ПРЕКУ ИНКЛУЗИВЕН И ПАРТИЦИПАТИВЕН ПРОЦЕС НА СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ	4
ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ	4
ПРОЦЕСОТ НА ПОДГОТОВКА НА СТРАТЕГИЈА ЗА ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ ВО РЕГИОНОТ ДЕЛЧЕВО, БЕРОВО, ПЕХЧЕВО /чекори/	5
Чекор 1, СОЗДАВАЊЕ НА ТИМ ЗА КРЕИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА	5
Чекор 2, ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ПАРТИЦИПАТИВНИ РАБОТИЛНИЦИ	5
Чекор 3, ПОДГОТОВКА НА ПРВ НАЦРТ	6
Чекор 4, РЕВИЗИЈА И ФИНАЛИЗАЦИЈА НА ПРВИОТ НАЦРТ	6
ЗАКОНСКА ОСНОВА ЗА КРЕИРАЊЕ НА ДОКУМЕНТОВ	6
ЕДНАКВИТЕ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ ВО РЕГИОНОТ ДЕЛЧЕВО, БЕРОВО, ПЕХЧЕВО /СОСТОЈБИ ВО 2022/	7
СТРАТЕГИЈА	11
 ВИЗИЈА	11
 ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ	11
 СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ	11
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: Човекови права и полова рамноправност во рамки на под-областите а) политика, б) полово базирано насилиство и в) економија;	12
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: Партиципација во креирање и имплементација на локални и јавни политики	13
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: Едукација и јакнење на капацитетите за полова рамноправност и полова сензибилизација на КЕМ, локалните институции, граѓанското општество и целокупното население	13
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 4: Вклучување на половата перспектива во јавните политики кои се носат на локално ниво за ублажување на ефектите од климатските промени и енергетската криза	14
СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 5: Здравство	15
 БУЏЕТ	15
 МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА	16
 ПРЕПОРАКИ ЗА ЕФЕКТИВНА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	16

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

КООРДИНАЦИЈА.....	17
СТРАТЕШКО УПРАВУВАЊЕ.....	17
СТРАТЕШКА КОНТРОЛА	17

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

В О В Е Д

ДО СТРАТЕГИЈА ЗА ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ, ПРЕКУ ИНКЛУЗИВЕН И ПАРТИЦИПАТИВЕН ПРОЦЕС НА СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ

Документот „Стратегија за еднакви можности на мажите и жените“ општините Делчево, Берово и Пехчево, за периодот 2023 – 2026 година (во понатамошниот текст, Стратегијата за ЕМЖЗ) е изработен во периодот октомври - ноември 2022 година. Овој документ се базира врз основа на претходна анализа на постигнувањата од актуелната Стратегија за ЕМЖЗ 2020 – 2022. Стратегијата е подготвена на партципативен начин со учество на сите засегнати страни, притоа полово балансиран и тоа: сите членови на Комисиите за еднакви можности од сите три општини, советници во општините, вработени во општинската администрација како и претставници на граѓанскиот сектор. Истите дадоа значителен придонес за развивање на сеопфатен и корисен стратешки документ, кој ги претставува и вклучува и потребите и проблемите поврзани со половата нерамноправност во регионот, како и предлозите на засегнатите страни за превенција и надминување на истите.

Партиципативното стратешко планирање кое беше имплементирано при креирањето на овој документ, во својата основа е демократски процес за утврдување на почетните состојби и потребите на граѓаните, потоа ревидирање/ креирање на визија и стратегии за достигнување на посакуваната иднина на една општина и регион и претставува корисна алатка за насочување на активностите за имплементација на стратегијата и нивно претставување во форма на стратешки документ.

Со имплементацијата на Стратегијата за ЕМЖЗ ќе се придонесе кон инклузија во општествените текови и еднакви можности на сите граѓани, што дополнително поволно ќе влијае и на подобрување на квалитетот на животот на граѓаните од регионот во целост.

За да бидат прецизни термините во оваа стратегија, терминот жена се однесува исклучиво на лице родено со женски биолошки пол, без разлика како се само-идентификува, а терминот маж се однесува на лице родено со машки биолошки пол, без разлика како се само-идентификува.

ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ

Како што е претставено во Националната стратегија за родова еднаквост 2022 – 2027, достапна на веб сајтот на Министерството за труд и социјална политика, половата рамноправност односно недискриминацијата по пол е базично начело, воспоставено со Уставот на државата.

Уставот на Република Северна Македонија гарантира дека „граѓаните се еднакви во слободите и правата, независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло и верското уверување, имотната и општествената положба. Граѓаните се еднакви пред Уставот и законите“.

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Овие уставни одредби се елаборирани и во повеќе законски акти. Така, во Законот за еднакви можности, на сеопфатен начин се третира прашањето на рамноправноста меѓу мажите и жените и заштитата од дискриминација по основа на пол. Покрај тоа, на ова прашање му се посветува внимание и во низа други закони, посебно од областа на кривичното, семејното и работното законодавство, кои ја регулираат забраната за дискриминација во одделни домени и го промовираат принципот на рамноправност.

Остварувањето на еднаквите можности на мажите и жените, овозможува еднакво учество на жените и мажите во сите области од јавниот и приватниот сектор, еднаков статус и третман во остварувањето на нивните права, како и еднакви придобивки од остварените резултати.

Во овој контекст, работењето кон целта за постигнување на вистинска полова рамноправност и справување со постојната нерамноправност, често значи да се работи различно со жените и мажите, и да се признае дека мажите и жените имаат различни потреби и приоритети, се соочуваат со различни пречки, имаат различни аспирации и придонесуваат за развојот на различни начини.

Досегашното искуство, изразено преку конкретни достигнувања, покажува дека тековните општествени процеси насочени кон промовирање, зајакнување и спроведување на родовата еднаквост, ја налагаат потребата за еден нов стратешки пристап кон овој важен аспект на човековото живеење и во предметниот регион.

ПРОЦЕСОТ НА ПОДГОТОВКА НА СТРАТЕГИЈА ЗА ЕДНАКВИ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ ВО РЕГИОНОТ ДЕЛЧЕВО, БЕРОВО, ПЕХЧЕВО /чекори/

Чекор 1, СОЗДАВАЊЕ НА ТИМ ЗА КРЕИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

Носителот на проектот, НВО „КХАМ“ од Делчево во рамки на проектот “Стој цврсто за родова еднаквост”, преку тимот кој е одговорен за неговата имплементација, спроведе активности кои што беа предвидени со проектот, а беа насочени кон формирање на тим кој ќе биде активен учесник но и главен креатор како на Стратегијата, така и на Акциските планови преку кои истата ќе се имплементира. Членови на овој тим беа сите 21 член на Комисиите за еднакви можности /КЕМ/кои се формирани во 3-те општини, проектниот тим кој што го имплементира проектот, како и други членови на КХАМ како волонтери и неколку претставници на други локални НВОи од овие општини.

Чекор 2, ОРГАНИЗИРАЊЕ НА ПАРТИЦИПАТИВНИ РАБОТИЛНИЦИ

За да се развие комплетно Стратегијата за еднакви можности на регионот Делчево, Берово и Пехчево, проектниот тим организираше една дводневна работилница во ноември 2022 година.

Работилницата беше посветена на ревизија на актуелната Стратегија за еднаквите можности на мажите и жените во 2020 – 2022. Тимот за креирање на стратегијата предводен од проектниот тим и стручниот консултант беше изразено ефективен и ефикасен и ги одреди Визијата, Областите на

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

делување, Приоритетите, Стратешките и Оперативните програмски цели, Клучните активности и рокови. Беше направена и СВОТ /SWOT/ анализа на регионот во однос на секоја од 4-те области на делување. Иако резултатите од оваа анализа не се експлицитно представени во документот, истите се земени предвид, а дел од првичните размислувања и идеи, на основа на оваа анализа, беа изземени од страна на тимот.

На работилницата се ревидираа и акциските планови за еднакви можности на мажите и жените во општините Делчево, Берово и Пехчево. Во рамки на процесот се одредија и очекуваните резултати и потенцијалните показатели на успех /индикатори/ како и Буџетот на стратегијата кој пак покрај тоа што ќе бидат претставени во Акциските планови, свое место ќе најдат и во соодветни пасуси на овој документ.

Чекор 3, ПОДГОТОВКА НА ПРВ НАЦРТ

После реализацијата на работилницата, врз основа на резултатите од истата, стручниот консултант во соработка со тимот на НВО „КХАМ“, го разви првиот нацрт.

Чекор 4, РЕВИЗИЈА И ФИНАЛИЗАЦИЈА НА ПРВИОТ НАЦРТ

После првичната презентација и деталното ревидирање на првиот нацрт, Стручниот Консултант го финализираше нацртот. Истиот му беше доставен на тимот одговорен за имплементација на проектот кој понатаму е одговорен за иницирање на процес на јавна промоција, како и официјално усвојување на истиот од страна на советите на општините Делчево, Берово и Пехчево.

ЗАКОНСКА ОСНОВА ЗА КРЕИРАЊЕ НА ДОКУМЕНТОВ¹

Еднаквите можности на жените и мажите во Република Македонија се загарантирани со **Уставот** како највисок правен акт, но воедно и голем број на закони забрануваат дискриминација врз основа на пол и содржат одредби со кои се инкорпорира половиот концепт во домашната законска регулатива. Со законските одредби нормативно се обезбедени еднаквите можности на жените и мажите во државата. Практичната имплементација на концептот на воспоставување на еднаквите можности започна уште во 1999 година, кога Република Македонија го усвои својот **прв Национален план за акција за полова рамноправност**. Истиот се однесуваше на унапредувањето на половата рамноправност во десет стратешки области.

Следејќи ги добрите примери од европските земји и земјите во регионот во делот на половата рамноправност, Собранието на Република Македонија во мај 2006 година го донесе **Законот за еднакви можности на жените и мажите**. Согласно со истиот, беше усвоен и **вториот Национален план за акција за родова рамноправост /НПАРР/** за периодот од 2007 до 2012 година. Изминатите години беа посветени на имплементацијата на Законот за еднакви можности и воспоставувањето на механизмите на национално и локално ниво, со цел унапредување на еднаквите можности на жените и мажите.

¹ Текстот е минимално адаптиран и е превзет од Националната стратегија за родова еднаквост 2022 -2027

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Заради понатамошна хармонизација на нашето законодавство со европските стандарди и вградување на препораките на меѓународните организации, **во јануари 2012 година**, беше донесен **нов Закон за еднакви можности на жените и мажите**. Со донесувањето на Законот се доуреди прашањето за воспоставувањето на еднаквите можности и еднаков третман на жените и мажите, се предвиде донесување на основни и посебни мерки за воспоставување на еднакви можности на жените и мажите, се утврдија правата и обврските на одговорните субјекти за обезбедување на еднакви можности на жените и мажите, како и постапката за утврдување на нееднаков третман на жените и мажите, односно заштита на правата во случај на утврден нееднаков третман на жените и мажите од страна на застапникот за еднакви можности на жените и мажите.

Значаен напредок во промовирањето и заштитата на еднаквите можности, преку еден покомплексен пристап кон овие прашања, дополнително се направи со донесувањето на **Законот за спречување и заштита од дискриминација** кој претставува заокружена правна рамка за заштита од дискриминација по разни основи. Законот има за цел да обезбеди мерки и активности за спречување на дискриминацијата, но воедно, воспоставува соодветни механизми и средства за правна заштита во случај на дискриминација по различни основи.

Во контекст на економското јакнење на жените и намалување на сиромаштијата и високата стапка на невработеност на женската популација, значајни се одредбите кои се внесени во **Законот за работни односи**. Според него, жените и мажите имаат исти права и можности за пристап на пазарот на трудот и на работното место. Воведен е принципот на забрана за дискриминација при вработување, забрана за директна и индиректна дискриминација на работното место, вознемирување и сексуално вознемирување. Со овој закон се гарантираат исти услови за професионално усовршување и унапредување, како и иста плата за иста работа.

Изборниот законик како и Законот за избор на пратеници и Законот за локални избори (кои со стапувањето во сила на Изборниот законик престанаа да важат) се единствените коишто предвидуваат посебни мерки за застапеност на обата пола на кандидатските листи за пратеници и советници во локалната самоуправа. Изборниот законик не предвидува квоти за избор на градоначалници или посебни мерки за овозможување на рамноправно учество на жените и мажите во извршната власт.

ЕДНАКВИТЕ МОЖНОСТИ НА МАЖИТЕ И ЖЕНИТЕ ВО РЕГИОНТОТ ДЕЛЧЕВО, БЕРОВО, ПЕХЧЕВО /СОСТОЈБИ ВО 2022/

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Вкупното резидентно население на Република Северна Македонија², според пописот од 2021, во септември 2021 година изнесува 1 836 713 жители. Од нив, 50,4% се жени, а 49,6% се мажи.

Основните податоци на државно ниво укажуваат на поместувања во позитивна насока во областа на полова рамноправност и еднаквите можности на жените и мажите, но сепак остануваат значителен број на предизвици кога ќе се земат предвид фактите дека вклученоста на женските и машките деца во основното образование е 48% наспрема 52%, во средното вклученоста на женските деца е 48.23% наспроти 51.77% машки и процентот на дипломирани студенти на терциерно ниво е 43.8% машки наспроти 56.2% женски.

Според официјалниот попис на населението во Република Македонија спроведен во 2021 година во регионот Делчево, Берово и Пехчево вкупниот број на население изнесувал 34683 од кои 18.185 или 49% жени и 51% мажи.

Во последните 5 години е збележителен и евидентен тренд на депопулација на регионот поради економска миграција на населението најчесто во Италија, но и други држави во Европа и пошироко. Иако изостануваат и на подготвуваците на документови не им беа достапни официјални податоци за тоа колку граѓани /мажи и жени/ се одселиле, во јавноста постои уверување дека овој број е голем и истото претставува еден од најголемите предизвици на овој регион.

Краторите на документов применувајќи ги методите: истражување со примена на анкета, собирање и анализа на постоечки локални официјални документи како и опсервација, констатираа состојби во регионот Делчево, Берово и Пехчево релевантни за приоритетните области кон кои сите локални актери и фактори ќе ги насочат своите активности за да се унапредат и создаваат еднакви можности и да се обезбедат услови за полова рамноправност.

Жените од регионот активно партерираат во политичките партии, најчесто во најголемите партии на национално ниво, /ВМРО ДПМНЕ и СДСМ/ но и во други помали партии.

Локалните лидери на овие партии се мажи.

Во општинските совети бројот на советници во однос на советнички е 2/3 наспроти 1/3.

Се наметнува заклучокот дека е потребно да се зголеми интензитетот на делување на сите локални актери и фактори за да се обезбеди фактичка и реална полова рамноправност во сферата на политичко ангажирање и делување на жените и истите да имаат можност за поинтензивно

2

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

вклучување во креирањето и имплементација на политичките платформи и програми на партиите, а во насока на обезбедување на можности за квалитетен живот и подобар стандард на граѓаните.

Состојбите во однос на учеството на жените од регионот во раководните структури на локалните јавни институции и јавни претпријатија, од аспект на половата рамноправност, се поповолни.

Во сите образовни институции, се забележува значително учество на жените во управните органи и тела на истите. Според краторите на документов ова најверојатно се должи на фактот дека и помеѓу вработениот наставен кадар жените се доминантно застапени. Овде соодносот се движи од околу 1/3 застапеност на мажите и 2/3 застапеност на жените.

Кај јавните претпријатија пак имаме состојби кои укажуваат на потребата од делување во однос на обезбедување на рамноправност и континуиран баланс од аспект на половата рамноправност. Таков е примерот со Пехчево.

Во Берово и Делчево пак моментално состојбите се на задоволително ниво, но креаторите на документов сметаат дека треба да се продолжи со работата за афирмација на добрите резултати и практики од вклученоста на жените во раководните структури за да се обезбеди континуитет во имплементацијата на полово балансирани афирмативни локални политики кои безбедуваат квалитетен живот и подобар стандард на граѓаните.

Насилството врз жените, значи секој акт на полово базирано насилиство кое резултира со, или е веројатно да резултира со физичка, сексуална или психолошка штета или страдање на жените, вклучувајќи и закани за такви акти, принуда или своеволно лишувања од слобода, без разлика дали се случуваат во јавниот или приватниот живот.

Од податоците достапни до креаторите на документов во кои што се вбројуваат представници на КЕМ, вработени во локални јавни и државни институции како и представници на граѓанските организации, евидентно е зголемен бројот на пријави на полово базирано, пред се семејно насилиство. Според креаторите на документов овој феномен е резултат на подобрувањето на законската регулатива но и на делувањето на НВО и повеќето информативни кампањи кои во претходниот период биле имплементирани во регионот.

Иако бројот на официјални пријави за мобинг како на државно ниво, така и на ниво на регионот Делчево, Берово и Пехчево е незначителен, сепак постојат неофицијални индиции за постоење на истиот кај текстилни работнички вработени во текстилни конфекции, но и други деловни субјекти.

Претходните констатации укажуваат на потребата од организирано делување на сите локални актери и фактори во насока на превенција и целосна елиминација на полово базираното насилиство во регионот Делчево, Берово и Пехчево.

Како што е констатирано во националната стратегија за родова еднаквост, економското јакнење претставува еден од најзначајните фактори и цел во постигнувањето на полова рамноправност, која во себе содржи повеќе елементи насочени кон: елиминација на разните форми на дискриминација, промовирање на повеќе и подобри работни места за жените, во смисла на број на вработени и квалитет на вработувањето.

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Во изминативе години е направено позитивно поместување во поглед на воведување на полова перспектива во политиките и стратегиите на пазарот на трудот.

Напредокот во законското дефинирање на забраната на дискриминацијата врз основа на пол при вработувањето и на работното место дава резултати.

Во реалниот сектор, жените во регионот се во континуитет со помала стапка на вработеност од мажите.

Руралните средини во регионот се уште се соочуваат со висока стапка на невработеност, несигурни и ниски приходи. Во стапката на активност кај населението над 15 години според типот на местото на живеење, се гледаат разлики кои укажуваат на многу ниската стапка на активност на жената од руралната средина и големите разлики во однос на стапките на активност на жена – маж од рурална средина, како и жена – жена во споредба рурална-урбана средина.

Покрај ова, карактеристика на регионот е дека многу мал и незначителен број на жени од руралните средини од регионот се имаат пријавено како носители на семеен земјоделски бизнис.

Половиот јаз во стапките на активност и вработеност, пониското учество на жените на позициите на одлучување и моќ, остануваат предизвици кои ќе бидат земени во предвид како приоритетни во периодот кој следи, со цел унапредување на половата рамноправност во општественото и економското живеење.

Може да се заклучи дека има поместувања во однос на стапката на вработеност на жената, но тоа не е доволно, а особено на ранливи категории жени, што претставува уште поспецифична цел и потреба.

До сега се спроведени само неколку проекти од областа на пазарот на трудот и еднаквите можности во насока на поддршка, односно поттикнување на женското претприемништво во етнички маргинализирани заедници.

Во насока на подобрување, унапредување и зајакнување на економскиот статус на жените, како и правење увид во состојбата, се забележува потреба од официјални истражувања за состојбата со прашања за еднаквите можности и пазарот на труд, увид во степенот и видовите дискриминација, сексуалното вознемирување, половиот јаз во платите, можностите за скратено работно време како мерка за пристап кон пазарот на труд и балансирање на приватниот и јавниот живот и воведувањето на родителското отсуство.

Непостоењето на истражувања води кон непознавање на системската дискриминација на жената на пазарот на трудот.

Половата рамноправност и зајакнувањето на жените за нивно рамноправно вклучување и партиципација како при одлучувањето така и при имплементацијата на национални и локални стратегии и програми, преставува една од фундаменталните основи на демократијата и општествениот поредок.

Еднаквото учество на жените во процесите на одлучување во јавниот и политичкиот живот, е од витално значење за демократијата на секоја земја. Напорите на Република Северна Македонија во

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

изминатите години за поголемо вклучување на жените, покажуваат позитивни достигнувања и во регионот Делчево, Берово и Пехчево. Сепак ,креаторите на документот посочуваат дека се уште има потреба, но и простор да се работи на тоа прашање.

Иако се формирани и нивната работа веќе почнува да дава резултати, Комисиите за еднакви можности /КЕМ/ во општините Делчево, Берово и Пехчево сепак чувствуваат потреба од поорганизиран и планиран развој и унапредување во однос на нивен институционален развој и организациско јакнење.

Користењето на буџетски средства од општините за делување на овие комисии претпоставува и иницира потреба од подготовкa и усогласување на конкретни правила односно правилници за нивно делување.

Покрај ова, постои и реална потреба за подготовкa на годишни програми за делување на ниво на секоја од трите општини со кои ќе се овозможи ефективно и ефикасно делување и постигнување на промени и унапредување во однос на создавање на баланс во однос на еднаквите можности во секоја од општините Делчево, Берово и Пехчево.

СТРАТЕГИЈА

ВИЗИЈА

„Жените од Делчево, Берово и Пехчево се активно вклучени во креирањето и спроведувањето на локалните јавни политики“

ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ НА ДЕЛУВАЊЕ

1. Човекови права и половата рамноправност во рамки на под-областите а) политика, б) родово базирано насилиство и в) економија;
2. Партиципација во креирање и имплементација на локални и јавни политики;
3. Едукација и јакнење на капацитетите за половата рамноправност и половата сензибилизација на КЕМ, локалните институции, граѓанското општество и целокупното население;
4. Вклучување на половата перспектива во јавните политики кои се носат на локално ниво за ублажување на ефектите од климатските промени и енергетската криза.
5. Здравство

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 1: Човекови права и полова рамноправност во рамки на под-областите а) политика, б) полово базирано насилиство и в) економија;

ЦЕЛ 1.1 Зголемено учество на жените во Советите и комисиите на општините, во управните одбори и извршните раководни позиции на локалните институции;

Мерки:

- Воведување на систем за собирање полово разделени податоци во сите области од работењето на општините и во самите општини и институции основани и во надлежност од нив
- Создавање внатрешна процедура за задолжително разгледување на програмите на оптините од страна на КЕМ во насока на нивна полова сензибилизација

ЦЕЛ 1.2: Зголемување на довербата кај граѓаните во надлежните институции во однос на полово базирано насилиство;

Мерки:

- Подигнување на свеста за полово базирано насилиство преку локални кампањи, трибини и учество на сите засегнати страни
- Обезбедување за континуирано функционирање на сервис за бесплатна правна помош на жртвите на полово базирано насилиство
- Обезбедување на просторија за 24h згрижување на жртви од семејно насилиство
- Истражување на бројот на жртви од полово насилиство

ЦЕЛ 1.3: Економско јакнење и повисок степен на искористување на економските права и можности на жените од општините Дечево, Берово и Пехчево;

Мерки:

- Афирмација на можностите за самовработување во областа на земјоделството, преку поттикнување на женското претприемништво и подобрување на информираноста и пристапот на жените до програмите на АФПЗРР и ИПАРД фондовите
- Поддршка во подобрувањето на претприемничките вештини на млади, жени и ранливи групи за започнување сопствен бизнис и самовработување преку обуки
- Здружување на производители и собирачи на производи преку детекција на заинтересирани страни и едукативни работилници

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- Зголемен број за 10% на жени советничи, членки на комисии, управни и надзорни органи во локални институции до крајот на 2026 година преку имплементација на едукативни работилници за полово сензибилизирање на раководните структури

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

- Навремено препознавање и соодветна реакција на формите на полово базирано насилиство во општините Делчево, Берово и Пехчево
- Вклучени најмалку 100 жени на годишно ниво во едукативни настани и активности /трибини, едукативни работилници/ за запознавање со заштитните механизми што ги нуди домашното законодавство за превенција и заштита од полово базирано насилиство
- Вклучување и информирање за можностите на најмалку 50% од бројот на невработени жени од општините Делчево, Берово и Пехчево во програмите и мерките на АВРМ до крајот на 2026 година

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 2: Партиципација во креирање и имплементација на локални и јавни политики

ЦЕЛ: 2.1 Активација на локалните административни единици (месни и урбани заедници) заради создавање на услови за учество на жените од маргинализираните групи и руралните средини во процеси за креирање и имплементирање на локални јавни политики.

Мерки:

- Активно работење на месните заедници во руралните средини во кои ќе бидат вклучени повеќе жени кои ќе придонесат за развој на руралните средини.
- Формирање на повеќе клубови или здруженија во кои ќе бидат опфатени жени од руралните средини, но и од урбаните средини.
- Обезбедување превоз во микро регион

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- Создадени услови за поголемо вклучување на жените, посебно од руралните средини и маргинализирани групи за нивно активно вклучување во процесите на креирање и имплементирање на локални јавни политики

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 3: Едукација и јакнење на капацитетите за полова рамноправност и полова сензибилизација на КЕМ, локалните институции, граѓанското општество и целокупното население

ЦЕЛ 3.1 Полова сензибилизација на наставниот кадар од општинските основни и средни училишта заради личен пример и индиректна едукација на учениците

- Едукација на вработените во локалните институции за навремено препознавање на формите на полово базирано насилиство во општините Делчево, Берово и Пехчево

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

- Со едукација до полова сензибилизација на наставниот кадар од општинските основни и средни училишта од регионот заради давање на личен пример и индиректна едукација на учениците
- Кампања за поголемо вклучување на девојчињата за стекнување повисок степен на образование

ЦЕЛ 3.2 Зајакната свест на граѓаните за половата рамноправност

- Подигнување на свеста за половата рамноправност преку локални кампањи, трибини и учество на сите засегнати страни

ЦЕЛ 3.3 Функционалност на Комисиите за еднакви можности од Делчево, Берово и Пехчево

- Размена на информации и искуства со повеќе општини од државата, но и вмрежување со други од Европа и Балканот, со цел споделување на нивни искуства кои можеме да ги примениме во нашата општина (и општините Пехчево и Делчево), барем два пати годишно.
- Поголема соработка на институциите на локално ниво со невладини организации.(Едукација, партнеришки проекти, меѓуграницна соработка, споделување знаења и искуства)
- Изработка на Деловници и Годишни програми за работа на КЕМ од Делчево, Берово и Пехчево за 2020 до крајот на јануари 2020

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- Полово сензibilни локални институции
- Подигната свест за половата рамноправност кај населението во општините Делчево, Берово и Пехчево
- Подгответи и усвоени стратешки и оперативни програми, правила и процедури, како основа за работа на КЕМ во општините Делчево, Берово и Пехчево

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 4: Вклучување на половата перспектива во јавните политики кои се носат на локално ниво за ублажување на ефектите од климатските промени и енергетската криза

ЦЕЛ 4.1 Подигање на свеста за намалување на загадувањето и начини на штедење на електрична енергија

Мерки:

- Едукативни работилници за подигање на свеста за намалување на загадувањето и начини на штедење на електрична енергија со учениците, бизнис секторот и индивидуални земјоделци

ЦЕЛ 4.2 Зголемување на енергетската ефикасност и употреба на зелена енергија

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

- Поставување на фотоволтаици на јавните институции
- замена на уличните светилки со енергетско ефикасни

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- Зголемена свесност кај граѓаните за ефектите од загадувањето на воздухот врз животната средина и здравјето на луѓето
- Подобрена енергетска ефикасност преку воведување на зелена енергија

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ 5: Здравство

ЦЕЛ 5.1 Подигање на свеста кај жените и мажите за контролирање на здравјето

Мерки:

- Едукација во основните и средните училишта за важноста на превенцијата
- Прегледи кај мажите после 40-тата година (прегледи за простатата)

ЦЕЛ 5.2 Нега и грижа за стари и изнемоштени лица во домашни услови вклучувајќи стручни невработени лица од областа на здравството.

Мерки:

- Продолжување на грижата кај стари и изнемоштени лица во домашни услови

ЦЕЛ 5.3 Обезбедување на гинеколошки преглед и мамографски (бесплатно) преглед на заинтересирани жени.

Мерки:

- Обезбедување на гинеколошки преглед и мамографски (бесплатен) преглед на заинтересирани жени.
- Едукативни работилници за значењето на редовните мамографски прегледи и гинеколошки прегледи
- Обезбедување на превоз за жените од одалечените места (рурални средини)

ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

- Зголемен број на превентивни прегледи
- Ефективни тимови за грижа на стари и изнемоштени лица во домашни услови
- Зголемен број на превентивни гинеколошки и мамографски прегледи.

БУЏЕТ

За успешна имплементација на мерките предвидени со стратегијата потребно е обезбедување на соодветна финансиска и техничка поддршка од страна на буџетот на општините Делчево, Берово и Пехчево, како и од страна на институциите вклучени и надлежни за оваа област, но секако и поддршка од надворешно финансирање преку донацији и претпристаните фондови на ЕУ за РСМ, како и преку билатералните договори. година на имплементација. На годишно ниво ќе се проектира потребниот буџет за имплементација врз основа на акциските планови подготвтвени за секоја година одделно.

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Финансирањето и спроведувањето на Стратегијата за родова еднаквост на општините Делчево, Берово и Пехчево ќе се разгледува еднбаш до двапати годишно и ќе се прави преглед на започнати и тралицијарни остварувања, како и тековна подготвка на годишните акциски планови за годишно планирање и финансирање на стратегијата.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Советникот за еднакви можности во општините Делчево, Берово и Пехчево во соработка со останатите општински служби и комисиите за еднакви можности на општините Делчево, Берово и Пехчево ќе бидат одговорни за следење и евалуација на имплементацијата на Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на општините Делчево, Берово и Пехчево.

Координаторите ќе изготвуваат годишни извештаи за постигнатите резултати од имплементацијата на активностите од стратегијата и истите ќе ги доставуваат до соодветните Градоначалници и Совети на општините. Извештаите ќе се разгледуваат од страна на Советот на општините во секој прв квартал (јануари – март) во наредната година за достигнувањата во претходната.

ПРЕПОРАКИ ЗА ЕФЕКТИВНА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

Спроведувањето на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026 год.** се планира и предвидува за период од 4 години и динамиката на спроведувањето ќе биде во согласност со Годишните програми на општините.

Стратемијата претставува базичен документ чија имплементација ќе трае подолг временски период и согласно на промените на состојбите, таа ќе се приспособува и ќе поставува приоритети во зависност од потребите на заедницата.

Постигнувањето на целите од стратегијата, претпоставува широка вклученост на заедницата и учество на јавноста во креирањето на политики на локално ниво. Соработката и координацијата на Локалната самоуправа со руралното население и останатите граѓани, е од суштинска важност за афирмацијата како и за постигнување на полова рамноправност во пракса.

За ефективна и ефикасна имплементација на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026г.** се предлагаат следниве чекори:

1. Усвојување на стратегијата од страна на Советите на Општините Делчево, Берово и Пехчево.
2. Усвојување на Планови за акција за секоја општина одделно од страна на Советите на Општините Делчево, Берово и Пехчево.
3. Обезбедување на финансиски средства за имплементација на стратегијата преку подготвка на Годишни оперативни планови за имплементација на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026г.** (буџетски извори) и проекти (за оббедување на финансии од домашни и меѓународни донатори).

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

4. Воспоставување на систем на комуникација и координација на сите засегнати страни вклучени во имплементацијата на стратегијата.
5. Мониторинг на имплементацијата на мерките согласно планираната динамика предвидена со Плановите за акција за имплементација на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026г.**
6. Евалуација на имплементацијата на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026г.**
7. Ревизија на стратегијата /опција/.

КООРДИНАЦИЈА

Обврската за координација на имплементацијата на стратегијата што подразбира подготовкa на акциски планови, годишни оперативни планови, проекти, извештаи, коментари, мислења, препораки и други потребни документи ќе ја превземат КЕМ кои се формирани и постојат во рамки на 3-те општини.

СТРАТЕШКО УПРАВУВАЊЕ

Комисиите за еднакви можности ќе дизајнираат и имплементираат процеси на Стратешко управување и тоа ќе:

- Иницираат подговка на релевантни Годишни оперативни планови (ГОП) /интегрирани и сепаратни/;
- Иницираат подговка на проекти;
- Иницираат и лобираат за обезбедување средства од локални, национални и меѓународни извори и донатори;
- Формираат и ќе ја координира работата на тематски оперативни групи/кои можат да се формираат по потреба/.
- Иницираат и координираат процеси за ревизија на постоечките стратешки документи за полова рамноправност во нивните општини;

СТРАТЕШКА КОНТРОЛА

Комисиите за еднакви можности, согласно предловите во овој документ, ќе дизајнираат и имплементираат процеси за стратешка контрола на имплементацијата на **Стратегија за еднакви можности на мажите и жените на регионот Делчево, Берово и Пехчево за периодот 2023 – 2026г.** што вклучува:

- Мониторинг и Евалуација на програми и проекти;
- Подготовка на релевантни извештаи /периодични, финални, годишни/;

Стратегија за еднакви можности на мажите и жените, 2023 - 2026

Со донесување на оваа Стратегија за еднакви можности на мажите и жените 2023-2026 , престанува да важи Стратегијата за родова еднаквост на регионот Делчево, Берово и Пехчево за период 2023 – 2026 година, донесена со Одлука бр. 08-229/3 на 17.01.2023 година.

Бр.09-4241/1
02.11.2023 година
Берово

Совет на Општина Берово
Претседател
Марија Буровска